

Ugovor iz Amsterdama

Ugovor iz Amsterdama usvojen je 2. oktobra 1997. godine, a na snagu je stupio 1. maja 1999. godine. On predstavlja treću veliku reformu Rimskih ugovora. Takođe, on sadrži niz novih elemenata u odnosu na Ugovor iz Mاستrihta: pojednostavljen je postupak odlučivanja, uvedeni su novo poglavlje o politici zapošljavanja i zaštitna klauzula. Deo odredaba koje se odnose na saradnju u oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova (treći stub) prenet je u prvi stub EU: vizni režim, azil, sudska saradnja u građanskim sporovima itd. Sporazum je pre svega donet kako bi bila formirana efikasnija zajednička spoljna i bezbednosna politika (ZSBP), koja će EU omogućiti da ima značajniju ulogu u međunarodnoj politici.

Nakon raspada bivše Jugoslavije bilo je jasno da je neophodno sprovesti hitnu reformu sistema EU, jer se tada jasno pokazalo da EU mora biti osposobljena i za sprečavanje kriza, a ne samo za reagovanje posle njih. Stupanjem na snagu Ugovora iz Amsterdama, EU je dobila novi instrument – zajedničku strategiju. Takođe, ugovorom je predviđeno i to da se u EU odlučuje kvalifikovanom većinom pod određenim uslovima. Ovim ugovorom Zapadnoevropska unija (eng. Western European Union, skr. WEU) postala je „integralni deo razvoja EU“, čime joj je data mogućnost da deluje i u oblasti odbrane. Kao osnovni ciljevi ZSBP definisani su: zaštita zajedničkih vrednosti i osnovnih interesa, jačanje bezbednosti EU, održavanje mira i jačanje međunarodne bezbednosti itd.

Ugovorom iz Amsterdama ustanovljena je i funkcija Visokog predstavnika za ZSBP, koji treba da pomaže Evropskom savetu prilikom rešavanja pitanja iz oblasti ZSBP. On posebno treba da doprinese formulisanju, pripremi i implementaciji odluka i da, onda kada je to potrebno, vodi politički dijalog sa trećim zemljama. Za prvog Visokog predstavnika ZSBP 1999. godine imenovan je Havijer Solana i tu funkciju on još uvek obavlja (2009). Zbog visokih ovlašćenja koje ima, on je često pominjan kao „prvi

evropski ministar spoljnih poslova". Ugovorom iz Amsterdama u okviru ZSBP ustanovljene su Jedinica za planiranje politike i Jedinica za rano upozoravanje, koje imaju zadatke da: prate i analiziraju dešavanja u okviru ZSBP, procenjuju spoljne i bezbednosne interese EU, ukazuju na oblasti u koje bi Unija mogla da se uključi i procenjuju potencijalne političke krize koje bi mogle imati posledice na ZSBP. Ustanovljeni su i mehanizmi za vođenje redovnog političkog dijaloga sa trećih zemljama. Ovaj dijalog odvija se na sastancima sa Trojkom EU organizovanim na ministarskom nivou, nivou viših zvaničnika i na nivou radnih grupa, kao i na samitima i sastancima Evropske komisije organizovanim na nivou ministara i na nivou viših zvaničnika.

U Ugovoru iz Amsterdama kao jedan od zadataka navodi se i uspostavljanje Evropske bezbednosne i odbrambene politike. To bi EU omogućilo da brzo pokrene odbrambenu reakciju koja će imati pomorsku i vazдушnu podršku i da je održava godinu dana. Ove snage, ipak, nisu "evropska vojska". Kada je reč o finansiranju operacija ZSBP, Ugovorom je predviđeno da se novac za to izdvaja iz budžeta Unije. Jedine izuzetke predstavljaju operacije sa vojnim ili odbrambenim implikacijama, ukoliko Savet jednoglasno ne odluči drugačije.